

יָם שֶׁל תּוֹרָה

פְּרֵשֶׁת בַּאֲתֵשׁ פ"ו

בפרק י של שמות, התורה אומרת

ח / וַיּוֹשֶׁב אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-אַהֲרֹן, אֶל-פְּרֵעָה, וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם, לָכוּ עֲבַדוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם; מִי וּמִי, הַהֹלְכִים

ט / וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, בְּנַעַרְיִנוּ וּבְזַקְנֵינוּ נֵלֵךְ; בְּבָנֵינוּ וּבְבָנוֹתֵנוּ בְּצֹאנֵנוּ וּבְבָקָרֵנוּ, נֵלֵךְ--כִּי חָג-יְהוָה, לָנוּ

י / וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם, יְהִי כֵן יְהוָה עִמָּכֶם, כַּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם, וְאֶת-טַפְכֶם; רְאוּ, כִּי רָעָה נִגַּד פְּנֵיכֶם

יא / לֹא כֵן, לָכוּ-נָא הַגְּבָרִים וְעֲבַדוּ אֶת-יְהוָה--כִּי אַתֶּה, אַתֶּם מְבַקְשִׁים; וַיִּגַּרֶשׁ אֹתָם, מֵאֵת פְּנֵי פְרֵעָה

אפוא לברר תחילה מהי משמעותה הפנימית של מכה זו - למה היא מכוונת באמת.

פשט הכתוב ברור: מדובר בהשמדת התבואה, או ליתר דיוק במה שנותר ממנה לאחר מכת הברד - המכה השביעית - שכבר החריבה את מרבית מאגרי המזון. הארבה בא להשלים את החורבן ולבטל לחלוטין את אמצעי הקיום של הארץ. אין זה עניין מקרי, אלא מהלך מחושב בעל היגיון פנימי שיש לחשוף את קוויו.

נחזור כעת לביאור שכבר הוזכר, כדי להעמיק את משמעותו. התורה אומרת ביחס למכה זו:

מכת הארבה נראית כמכה הראשונה שמעוררת אצל פרעה חשש ממשי, ופותחת פתח לגאולה. עד כה, רק לאחר סיום כל מכה היה פרעה מביע נכונות לשלח את בני ישראל. נוכח הסבל והחורבן שנגרמו למצרים, נאלץ המלך להיכנע - לפחות למראית עין. אך מיד עם סיום המכה, היה חוזר לעקשנותו. לעומת זאת, מכת הארבה שונה. כאן פרעה פותח במשא ומתן עוד בטרם באה המכה, ושואל את משה מי הם ההולכים. תשובתו של משה אינה מוצאת חן בעיניו, ולבסוף הוא מסרב לוותר.

דו-שיח זה, הפשוט לכאורה, מסתיר עימות עמוק בהרבה. הבנתו מאפשרת לעמוד על פשר חרדתו של פרעה ועל תגובתו, שכן דבר נורא עומד להתרחש. יש

¹ שמות, פרק י', פסוק ב'.

וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְנֵי וְבֵן-בְּנֵי, אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלַתִּי
בְּמִצְרַיִם, וְאֵת-אֶתְנִי, אֲשֶׁר-שָׁמְתִי בָם; וַיִּדְעֶתֶם,
כִּי-אֲנִי יְהוָה

הפסוק מדגיש שמכה זו נועדה לשמש אמצעי לסיפור יציאת מצרים מדור לדור. באמצעותה אנו מצווים לספר לבנינו ולבני בנינו על ניסי הגאולה. ויש לשאול: מדוע דווקא מכת הארבה קשורה כל כך לילדים ולצאצאים?

דברי תורה עמוקים של ספר תורת יקוטיאל² מאירים נקודה זו. המדרש³ מלמד:

נאמר: וַיִּדְבֹר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק, הֲדָא הוּא דְכָתִיב (קהלת ב, יב): וּפְנִיתִי אֲנִי לְרֵאוֹת חֲכָמָה וְהוֹלְלוֹת וּסְכָלוֹת כִּי מִה הָאָדָם שֵׁיבֹא אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵת אֲשֶׁר כָּבַר עֲשׂוּהוּ, הַפְּסוּק הַזֶּה נֹאמֵר עַל שְׁלֹמֹה וְעַל מֹשֶׁה, עַל שְׁלֹמֹה כִּי צָד, כְּשֶׁנִּתֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל נִתֵּן בָּהּ מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְנִתֵּן לַמֶּלֶךְ מִקְצַת מִצְוֹת, שְׁנֹאמֵר (דברים יז, טז): לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים וְכֶסֶף וְזָהָב וְגוֹי וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נְשִׁים וְלֹא יִסּוּר לְבָבוֹ, עִמָּד שְׁלֹמֹה וְהַחֲכִים עַל גִּזְרֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאֹמֵר לְמֹה אֹמֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֹא יִרְבֶּה לוֹ נְשִׁים, לֹא בְּשָׂבִיל שְׁלֹא יִסּוּר לְבָבוֹ אֲנִי אֲרַבֶּה וְלִבִּי לֹא יִסּוּר. אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּאוֹתָהּ שֶׁעָה עָלֶתָהּ יוֹ"ד שְׁבִירָה וְנִשְׁתַּחֲוֶה לַפָּנִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאֹמֵר רַבּוֹן הָעוֹלָמִים לֹא כֵךְ אֲמַרְתָּ אִין אוֹת בְּטִלָּה מִן הַתּוֹרָה לְעוֹלָם, הָרִי שְׁלֹמֹה עוֹמֵד וּמִבְּטֵל אוֹתִי, וְשָׁמָּה הַיּוֹם יִבְטֵל אַחַת וְלִמְחָר אַחֲרֵת עַד שֶׁתִּבְטֵל כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה. אֹמֵר לָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹמֹה וְאָלַף כִּיּוֹצֵא בּוֹ יֵהִי בְּטִלִּין וְקוֹצֵה מִמֶּךָ אֲנִי מִבְּטֵל

על רקע זה מתבארים דברי הכלי יקר⁴: מכת הארבה באה על המצרים מפני שביקשו לבטל את ההבטחה שהבטיח הקדוש ברוך הוא את אברהם: "וְהָרַבֶּה אֲרַבֶּה אֶת-זֶרְעֶךָ". כנגד הבטחה זו גזרו המצרים להרוג את הזכרים ואמרו: « פְּנֵי-יִרְבֶּה ». לפיכך הביא עליהם הקדוש ברוך הוא את מכת הארבה, שמילותיה ואותיותיה הן אותיות ארבה.

התורת יקוטיאל מסביר כי מעשה פרעה דומה למעשה שלמה. התורה אומרת: אֲרַבֶּה, ופרעה אומר: פְּנֵי-יִרְבֶּה. כשם שבמעשה שלמה, אין האות יי יכולה להיעקר או להתחלף, כך גם כאן. האות יי אינה יכולה להשלים עם סילוקה ממקומה, והיא תובעת את עלבונה לפני הבורא. הקדוש ברוך הוא מקבל את טענתה, מבטל את ה"י של פְּנֵי-יִרְבֶּה, ומחזיר את ה"א של אֲרַבֶּה. לפיכך, ניסיונו של פרעה לצמצם את עם

ישראל נכשל, והפך לברכה של ריבוי והתעצמות. מכת הארבה באה להעיד על קיומו של האי שבהבטחת אברהם, כנגד רצונו של פרעה להחליפה ב"י של גזירת המוות.

מכאן מתבאר מדוע מכה זו קשורה כל כך לסיפור שאנו מצווים לספר לילדינו. היא מעידה על הצלתם, על תגובת הדין האלוקי, ועל העונש שהוטל על פרעה שניסה לבטל את ברכת אברהם ולכלוא את העם בגבולותיו. ולא במקרה, תחילת זרעו של אברהם היא יצחק, שערך הגימטריה שלו שווה לערך המילה אֲרַבֶּה. הרי שמצרים מתחייבת בעונש כבד כבר מרגע קביעת הגזרה הפוגעת בצאצאי העם היהודי, שמטרתה לבלום את ברכת אברהם. הקשר בין הדברים מתגלה כאן בעוצמה גדולה עוד יותר.

המדרש⁵ מאפשר להעמיק בבירור העניין: שְׁבַע פְּרוֹת, רַבִּי יְהוֹדָה וְרַבִּי נְחֻמִּיָּה, רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיוּ, שָׁכַן פְּרַעֲהָ רוֹאֶה. רַבִּי נְחֻמִּיָּה אָמַר עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנָה הָיוּ שָׁכַן פְּרַעֲהָ אָמַר לְיוֹסֵף. רַבֵּן אֲמַרִי אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה הָיוּ, שָׁכַן פְּרַעֲהָ רוֹאֶה וְאֹמֵר לְיוֹסֵף וְיוֹסֵף חוֹזֵר וְאֹמֵר לְפְרַעֲהָ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶן חֲנִינָא שְׁתֵּי שָׁנִים עֲשֵׂה הָרַעַב, שְׁכִינּוֹן שִׁירָד יַעֲקֹב אֲבִינוֹ לְשֵׁם עֲלֵה הָרַעַב. וְאִמְתִּי חָזְרוּ בִימֵי יַחֲזַקָּאל, הֲדָא הוּא דְכָתִיב (יחזקאל כט, יב): וְנָתַתִּי אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה בְּתוֹךְ אֲרָצוֹת נְשָׁמוֹת וְעָרֶיהָ בְּתוֹךְ עָרִים מְחֻרְבוֹת תִּהְיֶינָה שְׁמָמָה אַרְבָּעִים שָׁנָה.

הרעב נפסק ברגע שיעקב נפגש עם פרעה ומברכו. מלך מצרים זוכה אפוא להגנה מפני גזרת הרעב, ומאותו רגע חדלים פגעייה. יש לראות בכך מידה של הכרת טובה: מצרים פתחה את שעריה לעם ישראל בשעת דוחק, ומעשה זה יוצר זכות, אף כי בהמשך התהפכה הגישה והחסד הומר בשעבוד. משום כך, כאשר יעקב עומד לפני המלך, הוא מתפלל בעדו ומרסן את פגעי הרעב. החתם סופר⁶ מביא בשם רבי שמשון מאוסטרופולי על פתיחת פרשתנו:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, בֹּא אֶל-פְּרַעֲהָ, כִּי-אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת-לְבָבוֹ וְאֶת-לֵב עַבְדִּיו, לְמַעַן שְׁתִּי אֶתְנִי אֱלֹה בְּקִרְבּוֹ

המילה בא מעוררת קושי, שכן היה ראוי לכאורה לומר לך. אלא שהתורה רומזת כאן לרעיון עמוק יותר. יש כאן חדירה אל עצם שמו של פרעה באמצעות אותיות המילה בא. כבר ביארנו פעמים רבות ששמו של אדם מבטא את מהותו הפנימית. הקב"ה מצווה

² על הקטע שלנו.

³ שמות רבה, פרק ו', פסקה א'.

⁴ שמות, פרק ז', פסוק י"ז.

⁵ בראשית רבה, פרק פ"ט, פסקה ט'.

⁶ תורת משה, פרשת בא, בד"ה, "ויאמר ה'..."

את משה לגעת בשורש החיות של מצרים, במה שמניע אותה, כדי להוציא מתוכה את מכת הארבה. לשם כך על משה להחדיר את אותיות בא אל תוך שמו של מלך מצרים, להחליף את האותיות פ ו-ע, וכך להעמיד את המילה אַרְבֶּה.

החתם סופר שואל על דברי הרב: מה פשר פעולה זו בשם פרעה? מדוע יש צורך בהחלפת האותיות?

התשובה נרמזת בהפרש הגימטריות. בהחלפת שתי האותיות הללו, הערך המספרי פוחת ב-147, כמניין שנות חייו של יעקב. כלומר, הברכה שזכה לה פרעה בזכות קבלת העם היהודי - מסתלקת, ועמה מסתלקת ההגנה מפני הרעב. השפע החיובי שמצרים ינקה מתפילתו של יעקב מתבטל. פרעה חדל מלהיות מקור של שפע. כדי לבטא זאת בפועל, היבולים נפגעים, הארבה מופיע ומכלה את אמצעי הקיום של הארץ, ומצב הרעב חוזר.

נמצא אפוא שעם ישראל נוטל בחזרה את המגיע לו. ברכת אברהם לריבוי נשמרת, ומקורות הדין המיוחסים ליצחק פועלים באמצעות הארבה - שערכו המספרי כערך שמו של יצחק - כדי להעניש את מצרים ולהסיר ממנה את ברכת יעקב. כוחות השפע שעיצבו את מצרים מסתלקים, וזהו שורש האימה האוחזת בפרעה. משום כך הוא מבקש לברר את היקף הפגיעה ושואל שאלה מכרעת את משה: עד היכן מגיע ההסתלקות?

כדי להבין את משמעותה האמיתית של שאלה זו, ואת המקום שבו הכתוב רומז לה, עלינו לחזור לנקודה יסודית נוספת.

התלמוד: דן באחת מנבואות יחזקאל:

”וַאֲרֵא הַחַיּוֹת וְהָיָה אוֹפֵן אֶחָד בְּאֶרֶץ אֶצֶל הַחַיּוֹת”,
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מֵלֶאֱךָ אֶחָד שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּאֶרֶץ,
וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ אֶצֶל הַחַיּוֹת. בְּמִתְנִיתָא תַנָּא: (אין להגות) סַנְדְּלָפוֹן שְׁמוֹ, הַגְּבוּהַּ מִחֲבֵרוֹ מֵהֶלֶךְ חֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. וְעוֹמֵד אַחֲרֵי הַמְּרַכְבָּה וְקוֹשֵׁר כְּתָרִים לְקוֹנּוֹ.

תוספות⁸ מבארים שהוא קושר את הכתרים מכוח תפילות הצדיקים. דבר זה נראה כסותר את דברי **הזוהר**⁹, המייחסים את קבלת התפילות למלאך (אין להגות) מטטרון.

נוסיף על כך קטע נוסף מן התלמוד¹⁰:

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בֶּן אֱלִישֶׁע: פְּעַם אַחַת, נִכְנַסְתִּי לְהַקְטִיר קְטוֹרֶת לְפָנַי וּלְפָנֶיךָ, וְרֵאִיתִי (אין להגות) אַכְתָּרִיאֵל יְהוָה צְבָאוֹת, שֶׁהוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַם וְנִשָּׂא, וְאָמַר לִי: ”יִשְׁמַעֵאל בְּנִי, בְּרַכְנִי!” אָמַרְתִּי לוֹ: ”יְיָהּ רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, שִׁיכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כְּעֶסֶךָ, וַיְגוּלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מַדּוּתֶיךָ, וְתִתְנַהֵג עִם בְּנֵיךָ בְּמִדַּת הַרְחָמִים, וְתִכְנַס לָהֶם לְפָנֶיךָ מִשׁוֹרֵת הַדִּין.” וְנִעַנֶּה לִי בְּרֵאשׁוֹ

כיצד יכול אדם לברך את האלוקות? מה פשר הדברים?

המגלה עמוקות¹¹ מגלה כי יש שלושה ממונים על קבלת תפילותיהם של בני ישראל: (אין להגות) סַנְדְּלָפוֹן, מַטְטְרוֹן, וְאַכְתָּרִיאֵל - שאינו מלאך ממש, אלא גילוי של הנהגת ה'. ראשי התיבות של שוש מדרגות אלו נרמזים בחלום סולם יעקב¹²:

וַיַּחְלֹם, וְהָיָה סֵלֶם מִצֵּב אֶרֶץ, וְרֵאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה; וְהָיָה מֵלֶאכִי אֱלֹהִים עֲלִים וַיְרִדִים בּוֹ

המעבר בין השמים לארץ נעשה באמצעות סולם זה, המסמל את פעולתם של המלאכים. משום כך, המילים המתארות אותו - **וְהָיָה סֵלֶם מִצֵּב אֶרֶץ** - נושאות בראשי תיבותיהן רמז לשלושת השמות שעליהם אנו מדברים. **האר"**¹³ מסביר כי שוש מדרגות אלו מקבילות לשלושת העולמות המבדילים בינינו לבין המקום שאליו צריכות תפילותינו להגיע. אנו מתחילים בעולם העשיה, עוברים דרך עולם היצירה והבריאה, ולבסוף מגיעים לעולם האצילות. לכל אחד משלושת השלבים הללו ממונה, שתפקידו לקשור כתרים לתפילותינו ולהעלותן אל העולם הבא.

בכך מתבאר מדוע הקב"ה מבקש מרבי ישמעאל שיברך אותו כאשר הוא נכנס לקודש הקודשים. דווקא בסיפור זה נזכר השם אַכְתָּרִיאֵל, שכן הוא הממונה על העולם העליון. הברכה הנאמרת שם איננה אלא תפילה בעד עם ישראל, והיא מגלה את תכלית המהלך כולו. **הבן יהוידע**¹⁴ מבטא באמצעות קטע זה את הצורך לאחד את העולמות, כדי לאפשר לשפע האלוקי לזרום עד אלינו.

⁷ מסכת חגיגה, דף י"ג ע"ב.

⁸ במקומו.

⁹ פרשת כי תצא, עמוד רנ"ב.

¹⁰ מסכת ברכות, דף ז' ע"א.

¹¹ על פרשת דברים, פרק ג'.

¹² בראשית, פרק כ"ח, פסוק י"ב.

¹³ ספר הלקוטים, פרשת תרומה, סימן כ"ה, בד"ה „וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי חֲטִיִּם”.

¹⁴ מסכת ברכות, דף ז' ע"א.

המגלה עמוקות 20 מגלה כי אותיות אלו ריחפו דווקא משום שנישאו על ידי שני המלאכים ששמותיהם נרמזים בהן: סנדלפון ו-מטטרון

התורת שלום 21 מוסיף ביאור מופלא: הקב"ה מדגיש כי נשא אותנו על כנפי נשרים, כלומר מעל שני המלאכים הללו. משמעות הדבר היא שהמטרה היא להתעלות מעל עולמות העשייה והיצירה שהם מייצגים, ולהגיע למדרגת הבריאה, שבה מצוי אכתריא"ל משום כך אנו מוצאים שהאותיות "ס" ו-"ס" ריחפו בלוחות, שכן הן מרימות את המבנה כולו ומגביהות אותו כלפי מעלה.

ראוי לציין שבלוחות, בדיוק עשרים ושתיים פעמים מופיעה האות "ס", ופעמיים האות "ס". ערכן המספרי של אותיות אלו הוא ארבעים ושישים, וסכום כולן מגיע במדויק לאלף. מכאן נובעת הקבלה מפתיעה נוספת.

החתם סופר 22 מנתח את הפסוק 23:

וַיִּקְרָא אֶל־מֹשֶׁה; וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו, מֵאֵל מוֹעֵד לֵאמֹר

הוא מבאר מדוע האות "א" של המילה הראשונה נכתבה זעירה. בכך נרמז המלאך אכתריא"ל המסתתר בסיפור זה. הגאולה שנעשתה על ידי משה רבנו מתבצעת במדרגת ההופעה של שם זה, אולם מתוך ענווה ביקש משה להצניע זאת והקטין את האות "א".

האר" 24 מוסיף כי במעמד מתן תורה זכה משה אף הוא לשכר וקיבל אלף אורות קדושים, אך לאחר חטא העגל איבד אותם, ולא נותר לו אלא אור אחד בלבד. משום כך אנו מוצאים את האות האחרונה של המילה הראשונה - "א" - כתובה בכתב קטן.

האות "א" שווה בגימטריה לאחד, אך ניתן לקרוא אותה גם כ"אָלֶף". משה בא כאן להעיד שבתחילה היה מצוי במדרגה שבה האות "א" מתגלה בבחינתה העליונה, כדוגמת אדם הראשון, שעליו מעידים שגופו היה בעל טבע של אור. אור זה, שהיה לו קודם החטא, נרמז באמצעות "א" גדולה, לרמז לאלף האורות שניתנו לאדם. במתן תורה זכה גם משה לאותם אָלֶף

שני המלאכים הראשונים, סנדלפון ו-מטטרון, מכונים לעיתים בלשון מיעוט על ידי חז"ל בשם "נער". הדבר מובן, שכן הם מייצגים את שני העולמות האחרונים שנבראו - עשייה ויצירה - שהם העולמות הצעירים יותר. לעומתם, אכתריא"ל מתגלה במדרגה עליונה יותר ומבטא את הקדום. משום כך מבאר **הרמ"ע מפאנו** 15 את משמעות תשובתו של משה:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, **בְּנִעְרֵינוּ וּבְזַקְנֵינוּ נִלְדָּה; בְּבָנֵינוּ וּבְבָנוֹתֵינוּ בְּצִאֲנָנוּ וּבְבִקְרָנוּ, נִלְדָּה—כִּי חֲגִי־הָהָה לָנוּ**

משה מודיע כאן כי שלושת הנציגים השמימיים ילוו את עם ישראל וייצאו עמו ממצרים. מה משמעות הדבר?

המגלה עמוקות 16 מסביר כי סנדלפון ו-מטטרון מיוצגים בעולם הזה על ידי שני הכרובים העומדים על ארון הקודש, שבו מונחות לוחות הברית. בדרך זו הוא מפרש את הפסוק 17:

אֲתֶם רְאִיתֶם, אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם; וְאִשָּׁא אֶתְכֶם עַל־כַּנְפֵי נְשָׁרִים, וְאָבֵא אֶתְכֶם אֵלַי

כנפי הנשרים האמורות כאן הן כנפיהם של שני המלאכים. ואכן, סנדלפון ומטטרון שווים בגימטריה למילה המודגשת. נוכחותם נושאת את תנועת עם ישראל, כפי שאמרו חז"ל¹⁸: **הארון נושא את נושאינו**. מעניין לציין שנשיאה זו על כנפי נשרים קשורה בפסוק דווקא לעונשים שניתנו למצרים. לפי ביאורנו, הדבר מובן: יציאת מצרים, ובייחוד ההכרזה על מכת הארבה, מכינות את יציאתם של מלאכים אלו.

חז"ל מלמדים¹⁹: **הָאָמֵר רַב חֲסֵדָא: מִ"ם וְסָמ"ךְ שְׁבִלּוּחוֹת בְּנֵס הֵיוּ עוֹמְדִין**. יש לזכור כי הכתיבה שבלוחות לא הייתה חריתה שטחית, אלא חקיקה העוברת מצד לצד, כך שצורת האות יצרה חלל ריק. האותיות "ס" ו-"ס" מיוחדות בכך שהן סגורות, ולכן נוצר בהן חלל פנימי מוקף חומר. בלוחות היה זה גוש אבן שאמור היה ליפול, אולם בדרך נס הוא נותר תלוי באוויר.

¹⁵ עשרה מאמרות, א כל החיים, כרך א', סימן כ"ט, כפי שמוסבר על ידי יואל משה, הערה ט'.

¹⁶ בסוף פרשת וַיִּחַי.

¹⁷ שמות, פרק י"ט, פסוק ד'.

¹⁸ מסכת סוטה, דף ל"ה ע"א.

¹⁹ מסכת מגילה, דף ב' ע"ב.

²⁰ בפירוש לפני האחרון על פרשת נשא.

²¹ על פרשת יתרו, סימן כ"ח.

²² תורת משה, בתחילת ויקרא.

²³ ויקרא, פרק א', פסוק א'.

²⁴ שער הכוונות, ענין מזמור שיר ליום השבת, עמוד ס"ו, טור א'.

יצליחו להחזיק בתוכם את התורה הבאה מאכתריא"ל, שוב לא תהיה לרע שליטה עליהם, וזה יביא לקץ קיומו. מכאן זעמו וסירובו של מלך מצרים.

לבסוף ייאלץ, בעקבות המכה העשירית, לשלח את כל הכוחות שעליהם דיברנו; אולם גם אז ינסה להשיבם לידיו. **התורה שלום**²⁵ מבאר זאת על הפסוק:

וַיִּקַּח, שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר, וְכָל, רֶכֶב מִצְרָיִם; וְשָׁלַט, על-כָּל.

מספר המרכבות אינו מקרי. חז"ל מדגישים שבפועל, הראשון שיצא למתקפה היה מלאך מצרים עצמו. לאחר שוויתר על שחרור הכוחות היכולים להביא למפלת הרע, פרעה פותח במתקפה אחרונה. הוא נוטל שש מאות מרכבות כדי למנוע את התגלות סנדלפון ומטטרון, שערכם המספרי שש מאות. בכך הוא מבקש גם לחסום את הגישה אל העולם השלישי והאחרון; ולכן הוא מציב שרים נוספים, המרומזים במילה המודגשת, ששורשה מורה על שלוש. אז מטביע הקב"ה בים את כל כוחות הרע, ומטהר את העברים ואת המקורות השמימיים מכל הרודפים אחריהם.

אין אנו משערים את עוצמת המאורעות שהתרחשו ביציאת מצרים. אין זה סיפור היסטורי גרידא, ולא רק עם בראשית דרכו המשתחרר מעול הגלות. מדובר בכינון המבנים העמוקים של העולם, במערכת כולה המוליכה אל עצם הקיום. הסיכון היה עצום ומטיל אימה, ובורות לגביו היא, ללא ספק, שורש כל חטאינו. ייתכן שאף עם ישראל שבאותו הדור לא היה מסוגל לעמוד על העומק שזכו חכמינו לגלות לדורות. הימנעות מעיסוק בלימוד זה, החושף את עומק הפרטים, היא עצימת עיניים מפני מציאות התורה ומשמעותה. כאשר אנו מודעים לכל זאת, אנו מבינים את גודל אחריותנו ואת ערך מעשינו. כל פעולה שלנו יכולה וצריכה להעלותנו במדרגות העליונות, כדי לזכות בגילויה המלא של התורה.

יהי רצון שנשקיע את כל כוחותינו בקיום משימה נשגבה זו, אמן ואמן.

שבת שלום.

יהודה משה שרביט

אורות, וגם הוא היה אמור להופיע עם "א" גדולה. אולם חטא העגל פגע בכך והחליש את עוצמת האור שהייתה שופעת מגופו. האות "א" הגדולה הצטמצמה לביטוי הקטן, לאות "א" זעירה, כסמל לאור האחרון שנותר לו.

מתוך חיבור כל הנתונים הללו, מתבאר מדוע האותיות "ס" ו"ס", המייצגות את שני המלאכים הראשונים, פורחות ונושאות: הן מרימות את הלוחות לגובה של אלף, כדי להוליך אל מתן תורה המגיע לעולם הבריאה, שבו מצוי הנציג השמימי האחרון, נושא האות "א" ואלף האורות שזוכה להם משה, והוא אכתריא"ל.

חז"ל²⁵ מלמדים: **אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה ואחד. האריז"ל**²⁶ מבאר שמלאך השכחה נקרא "מ"ס", שערכו המספרי מאה. כאשר עוברים מספר זה, ניתן להשתחרר מהשפעתו השלילית של אותו מלאך.

עצם מציאות השכחה נובעת מנוכחות הרע בעולם. ביחס לשלושת העולמות שדיברנו עליהם, מציינים חז"ל שבעולם העשייה יש יותר רע מטוב, בעולם היצירה יש איזון ביניהם, ואילו בעולם הבריאה הרע הוא שולי בלבד, ואינו חזק דיו כדי להשפיע על המציאות. על כן אמרו חכמים²⁷: **אלו לא נשתברו הלוחות הראשונות, לא נשתפחה תורה מישראל.** דבר זה מובן היטב לאור דברינו. האותיות "ס" ו"ס" מייצגות את שני המלאכים של עולמות העשייה והיצירה, שבהם לרע יש אחיזה משמעותית היכולה לפעול שלילה במציאות. לכן ערכן המספרי מאה, והן מעידות על פגיעות כלפי שכחה. אולם הן גם נושאות את עם ישראל למדרגה עליונה יותר - אל תחום אלף האורות של המלאך אכתריא"ל. במדרגה זו, שליטת השכחה מתבטלת. משום כך, בצירוף האות "א" משמו אל שתי האותיות של שני המלאכים, מתקבל המספר מאה ואחת. חז"ל קובעים שכאשר מגיעים אל התורה הבאה ממדרגה זו, ניתן להשתחרר מן הרע, מן השכחה, ולהיכנס למציאות שבה הטוב שולט.

עתה ניתן להבין את מכלול הרמזים שבקטע הנידון. ספר **תורת שלום** מביא בשם **המגלה עמוקות**, ששלושת המלאכים מיוצגים בארץ על ידי אברהם, יצחק ויעקב. משום כך, בשעה שמבשר משה על מכת הארבה, שמשמעותה גם השבת הברכות של שלושת האבות, פרעה נחרד: האם מדובר בהסתלקות ההשפעות בלבד, או בגילוי מהותן הפנימית, זו הנובעת מן המלאכים עצמם? כאשר משה משיב לו, פרעה מבין את גודל הגאולה הצפויה לעם ישראל. אם

²⁵ מסכת חגיגה, דף ט' ע"ב.

²⁶ שער ממרי חז"ל, על הקטע הזה.

²⁷ מסכת עירובין, דף נ"ד ע"א.

²⁸ פרשת בשלח, סימן מ"ב.